

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет будівництва і архітектури
Комітет з питань організації державної влади, місцевого
самоврядування, регіонального розвитку та містобудування Верховної
Ради України
Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України
Фонд інституційного розвитку української науки
ВГО «Ліга інтернів»
Фонд Ебергарда Шьока (ФРН)
Фонд підтримки будівельної галузі (ФРН)
Краківський політехнічний університет ім. Тадеуша Костюшко
(Польща)
Караденізський технічний університет (Туреччина)

УРБАНІСТИЧНИЙ ФОРУМ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ЧАСТИНА ПЕРША

КИЇВ 2023

Рекомендовано до друку Вченою радою КНУБА, прот. № 10 від 26.06.2023 р.

Редакційна колегія

Куліков П.М. – д.е.н., проф., ректор КНУБА (голова)

Мьоллер П. – член правління, Директор, Фонд Ебергарда Шьока (Німеччина)

Вайзе Т. – віце-президент Фонду підтримки будівельної галузі (Німеччина)

Скрипнюк О.В. – д.ю.н., проф., академік НАПрН, Заслужений юрист України, Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України

Тарута С.О. – народний депутат України, Президент Асоціації народних депутатів України

Андрєєв С.О. – д.н.держ.упр., проф., КНУБА

Деревінський В.Ф. – д.і.н., проф., КНУБА

Йелда Айдин Тюрк – PhD, доц., Караденізський технічний ун-т (Туреччина)

Згурська В.Л. – к.п.н., доц., КНУБА

Карпунцов В.В. – д.ю.н., проф., КНУБА, ВГО «Ліга інтернів»

Кобиларчик Ю. – д.арх, проф., Краківська політехніка (Польща)

Ковальчук О.М. – к.ю.н, доц, КНУ імені Тараса Шевченка

Малкевич А. – д.п.н., проф. (Польща)

Мамедов А.М. – к.т.н., доц., КНУБА

Мамонтов І.О. – к.ю.н., проф., Заслужений юрист України, КНУБА

Марченко М.В. – к.ю.н., Фонд інституційного розвитку української науки, КНУБА

Ноняк М.В. – к.е.н., Інститут держави і права імені В.М. Корецького, КНУБА

Оніщенко Н.М. – д.ю.н., проф., академік НАПрН, Заслужений юрист України, Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України

Перегуда Є.В. – д.п.н., проф., КНУБА

Сердюк Н.А. – д.ю.н., проф., КНУБА

Тригуб Р.М. – к.т.н., доц., КНУБА

Халабуденко О.А. – к.ю.н., доц., КНУБА

Шебек Н.М. – д.арх., проф., КНУБА

Ярощук І.В. – к.і.н., доц., КНУБА

Рецензенти:

Безклубий Ігор Анатолійович – доктор юридичних наук, професор

Дьомін Микола Мефодійович – доктор архітектури, професор

Урбаністичний форум. Зб. наук. пр. За мат. міжнародних наукових конференцій «Просторове планування» (28 квітня 2023 р.) та «Будівельне право» (5 травня 2023 р.). В 2-х ч. Київ–Тернопіль : КНУБА, «Бескиди», 2023. Частина 1. 240 с.

ЗМІСТ

ПРОСТОРОВЕ ПЛАНУВАННЯ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОБРАЗ ПІСЛЯВОЄННОЇ УКРАЇНИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ЇЇ ВІДНОВЛЕННЯ

Устінова І., Плешкановська А.

Повоєнне відновлення житлової забудови України: проблеми, досвід, перспективи 6

Пилипенко О.

Політика уряду України у галузі культури та національного відродження 14

Сингаївська О., Гузєєв А.

Правові аспекти охорони культурної спадщини в Україні та країнах Європейського Союзу (на прикладі Німеччини та Словенії)..... 19

Шебек Н., Ніколаєв М.

Особливості архітектурно-планувальної організації середовища життєдіяльності людей похилого віку 24

Апостолова-Сосса Л., Семенова В.

Район для миру. Кудрявець, виклики війни та пошук відповідей..... 28

Шебек Н., Романюк А.

Довгострокові сценарії просторового розвитку міста Моршин..... 39

Бачинська Л.

Вплив воєнно-політичної ситуації в Україні на напрямки відновлення міст (на прикладі м. Попасна) 45

Бауман Ю., Панібудьласка А.

Деякі ціннісні моменти просторового планування 50

Гедін М.

Аналіз та оцінка туристичного потенціалу міста Києва : методологічний аспект 55

Шебек Н., Рашківська К.

Проблеми і орієнтири просторового розвитку території Фастівської міської територіальної громади Київської області 60

Згурська В.

Уроки європейської політики згуртованості для збереження стабільності політичних систем..... 67

Лукьянов О.

Концепція Еллен Кей «етика через естетику» та її реалізація в урбаністичному проєкті шведських соціал-демократів «Дім для народу»..... 72

Семко В., Басва Ю.	
Всеукраїнський перепис населення у контексті просторового планування та сучасних політичних реалій	75
Стеценко С., Гаврильченко О.	
Туристична політика післявоєнної Японії: політико-історичні аргументи для України.....	79
Шилова Т.	
Підвищення ефективності роботи громадського транспорту для забезпечення сталої мобильності в містах	84
Ярошук І.	
Нові підходи в концепції відбудови зруйнованого житла.....	89
Комова О.	
Система соціального захисту населення міста Києва : переваги та недоліки.....	96
Бачинська О.	
Русифікація Маріуполя	102
Бондаренко О.	
Інвестиційний потенціал міст.....	109
Шебек Н., Дерна Р.	
Еволюційно-генетичний аналіз річки Почайни та її зв'язок з однойменним парком у м. Києві.....	114
Валівко А.	
Особливості політики відбудови руйнувань, завданих повномасштабним російським вторгненням	123
Козак С.	
Принципи та методи визначення зон охорони пам'яток культурної спадщини на прикладі пам'ятки національного значення «Земляні укріплення Єлизаветинської фортеці» в м. Кропивницький	126
Лепешко А.	
Екологічні заходи при трансформаційних етапах транспортної інфраструктури в населених пунктах.....	129
Мигун М.	
До питання реалізації європейської системи місцевого самоврядування у післявоєнний період	134

БУДІВЕЛЬНЕ ПРАВО

Апанасенко К.	
Про окремі законопроектні ідеї у галузі містобудування у світлі практики ЄСПЛ	138

Батанов О.	
Тенденції розвитку муніципального права у вимірі містобудівної діяльності: концептуальний аспект	143
Пилипенко О.	
Законодавство України про правовий статус тимчасово окупованих територій.....	150
Сердюк Н., Мартиненко А.	
Науково-інноваційні освітні центри в умовах післявоєнного відновлення міст і регіонів України	158
Чернега В.	
«Підмурок» механізму правового регулювання містобудівної діяльності в Україні.....	163
Бабюк А.	
Міжнародно-правове регулювання правочинів з іноземним елементом.....	169
Кулеба О., Філіпович О.	
Правові засади забезпечення вимог цивільного захисту під час планування та забудови територій	172
Мамонтов І.	
Міжнародно-правовий досвід особливостей повоєнного відновлення зруйнованих територій	180
Машков К.	
Особливості регулювання трудових відносин в умовах пандемії	185
Медвідь М., Красун А., Світановська Т.	
Екологічна безпека України: питання теорії та історіографії	188
Мироненко В.	
Контроль над ракетно-ядерним озброєнням як міжнародно-правовий фактор прискорення відбудови України	195
Павлова В., Похиленко І.	
Особливості правового статусу товариства з обмеженою відповідальністю на відміну від інших організаційно-правових форм господарювання.....	199
Семко В.	
Понятійно-категоріальний апарат комплексної правової характеристики рекреаційної зони	205
Khalabudenko O.	
Legal regime of public property: experience of european jurisdictions	219
Ярошук І.	

Правовий аспект у забезпеченні екологічної безпеки будівельних матеріалів	226
<i>Продан І.</i>	
Антикорупційна складова політики відновлення України.....	234
<i>Халява В.</i>	
Державно-приватне партнерство у політиці житлового забезпечення учасників бойових дій: зарубіжний досвід та законодавчі перспективи	237

Олена Кулеба,
кандидат юридичних наук,
доцентка кафедри політичних наук і права,
керівник Юридичного управління Держслужби з надзвичайних ситуацій,
Орест Філіпович, магістрант ОП
«Захист прав людини у сфері будівництва та містобудування»,
Київський національний університет будівництва і архітектури

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИМОГ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПІД ЧАС ПЛАНУВАННЯ ТА ЗАБУДОВИ ТЕРИТОРІЙ

24 лютого поточного року розпочалось широкомасштабне вторгнення російських військ на територію України. З перших годин цього вторгнення російські війська активно застосовували ракетні та артилерійські комплекси для нанесення ударів по цивільному населенню. Непоодинокими є випадки застосування ними видів озброєння, заборонених до використання відповідно до Конвенції про заборону або обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що завдають надмірних ушкоджень або мають невибіркову дію, укладеної в Женеві 10 жовтня 1980 року.

Більш того, практика повного ігнорування російською федерацією міжнародно визнаних правил та звичаїв ведення війни суттєво підвищує ризик застосування нею по відношенню до України зброї масового ураження, як то: хімічна, біологічна чи навіть ядерна зброя.

Куди сховатися від обстрілів? Запитання ще й досі доволі актуальне, хоч агресор уже більше року нищить наші міста й села. Про надійні сховища українці згадали відразу, щойно почалося широкомасштабне вторгнення. Почали цікавитися, де є ті сховища, що збудовані ще в радянські часи, і чи можна там надійно сховатися від бомбувань. А вже потім почали використовувати як сховища підвальні приміщення, намагалися їх пристосовувати для можливостей тривалого перебування там людей. Але виявилось, що навіть таких «сховищ», котрі можна пристосувати й потім використовувати, зовсім небагато.

Наразі, маємо вже тисячі загиблих та поранених українців, у тому числі сотні дітей.

При цьому, як засвідчили перші місяці широкомасштабної війни, можливості наявної в Україні системи цивільного захисту щодо забезпечення цивільного населення від описаних вище ризиків є вкрай обмеженими.

Переважна більшість укриттів, розташованих у населених пунктах можна класифікувати, як найпростіші укриття, тобто цокольні або підвальні приміщення, інші споруди підземного простору, в яких можливе тимчасове перебування людей (підвали в багатоквартирних будинках і навчальних закладах, паркінги тощо). Значна частина таких укриттів не обладнана евакуаційними виходами, не має доступу до систем водопостачання та водовідведення, не пристосована для зберігання продуктів харчування, не говорячи вже про спроможність захистити населення у випадку застосування зброї масового ураження.

Відповідно, наявна система цивільного захисту не в змозі повною мірою забезпечити захист людей від ризиків, пов'язаних з бойовими діями.

На сьогодні в Україні обліковується понад 21 тис. захисних споруд. Із них — майже 74 % - готові та обмежено готові до використання. Решта (26 %) - неготові до використання.

Найбільше захисних споруд належить до комунальної власності — 9680 споруд (46 % загальної чисельності), у державній власності перебуває — 5833 споруди (28 %), у приватній — 5577 споруд (26 %).

Звичайно, численні об'єднання співвласників багатоквартирних будинків ще в березні 2022 року почали самотужки облаштовувати паркінги (в кого вони, звичайно, є) та підвальні приміщення для їхнього використання під укриття з можливістю тривалого перебування там мешканців.

Почалося також масове облаштування підвальних приміщень у школах, лікарнях та адміністративних будівлях, бо законодавство тепер вимагає мати облаштовані захисні споруди в будівлях, у яких постійно перебуватимуть понад 50 фізичних осіб або періодично — понад 100 фізичних осіб.

Аналіз звітної інформації обласних та Київської міської державних (військових) адміністрацій щодо забезпечення укриття населення у об'єктах фонду захисних споруд свідчить, що укриття населення на підконтрольних Уряду України територіях здійснюється в 311 937 об'єктах фонду захисних споруд цивільного захисту, а саме: у 5231 сховищі, 14 032 протирадіаційних укриттях, 419 спорудах подвійного призначення, 78 швидкосторуджуваних захисних спорудах цивільного захисту та 292 177 найпростіших укриттях. Це дозволяє забезпечити захист приблизно 17,3 млн осіб, що складає близько 44 % населення України (станом на 01.01.2022 за даними Державної служби статистики України).

Зважаючи на такі обставини, постало питання про термінове розгортання в Україні мережі захисних споруд цивільного захисту, спроможних забезпечити, або принаймні суттєво підвищити рівень безпеки громадян.

У зв'язку з цим місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування вживаються заходи щодо збільшення фонду захисних споруд цивільного захисту, зокрема, з початку збройної агресії покращено стан готовності 2 838 захисних споруд цивільного захисту, обстежено та поставлено на облік як найпростіші укриття 2 587 об'єктів (споруд, приміщень), організовано фінансування заходів з облаштування та будівництва захисних споруд (у тому числі швидкосторуджуваних) на загальну суму 640,2 млн гривень.

Інформація про місця розташування усіх об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту доводиться до відома населення всіма доступними засобами (розроблено та розміщено на офіційних вебсторінках інтерактивні карти, буклети, доводиться інформація через ЗМІ тощо).

Окрім того давалась ознаки відсутності належної законодавчої бази щодо обов'язковості реалізації інженерно-технічних заходів цивільного захисту, вимог пожежної та техногенної безпеки під час розроблення містобудівної та проектної документації. Оскільки наявність розділу інженерно-технічних заходів цивільного захисту (ІТЗЦЗ) в містобудівній документації і раніше встановлювалась на рівні відповідних Державних

будівельних норм, однак на практиці вони не завжди діяли та реалізовувались.

Забезпечення ефективного захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій різного характеру, у тому числі спричинених воєнними діями, не можливо без удосконалення законодавства у сфері цивільного захисту.

Досвід організації та проведення заходів цивільного захисту в умовах збройної агресії російської федерації висвітлив певні законодавчі прогалини.

Питання постало так гостро, що народні депутати у співпраці із фахівцями Мінрегіону та ДСНС зареєстрували, терміново розглянули й ухвалили Закон України № 2486-IX від 29 липня 2022 року “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення вимог цивільного захисту під час планування та забудови територій” (далі – Закон № 2486), яким внесли зміни до Кодексу цивільного захисту України та Закону «Про регулювання містобудівної діяльності».

Норми цього Закону України врегулювали низку питань щодо обов’язковості реалізації інженерно-технічних заходів цивільного захисту, вимог пожежної та техногенної безпеки під час розроблення містобудівної та проектної документації. А це і будівництво захисних споруд та інших об’єктів, призначених для укриття населення, облаштування систем оповіщення та інформування, створення умов для стійкого функціонування об’єктів критичної інфраструктури та ряд інших питань. Також безумовно позитивна новація в цьому Законі – це врегулювання питань із орендою та підготовкою до використання споруд цивільного захисту у разі виникнення надзвичайних ситуацій.

Цей Закон України надзвичайно своєчасний та є відповіддю на запит суспільства щодо посилення безпеки та захисту населення і територій в умовах збройної агресії російської федерації проти нашої держави.

Зокрема Законом № 2486:

1) визначено, що містобудівна документація на регіональному та місцевому рівнях повинна містити розділ щодо інженерно-технічних

заходів цивільного захисту. Затвердження вказаної містобудівної документації за відсутності такого розділу забороняється;

2) передбачено, що обмеження щодо передачі (надання) земельних ділянок із земель державної або комунальної власності у власність чи користування фізичним або юридичним особам для містобудівних потреб, визначені частиною третьою статті 24 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» не поширюються на випадки будівництва та експлуатації окремо розташованих захисних споруд цивільного захисту;

3) встановлено, що проектна документація на будівництво об'єктів, що за класом наслідків (відповідальності) належать до об'єктів з середніми (СС2) та значними (СС3) наслідками, на яких постійно перебуватимуть понад 50 фізичних осіб або періодично перебуватимуть понад 100 фізичних осіб, обов'язково повинна передбачати розділ щодо інженерно-технічних заходів цивільного захисту, проектні рішення якого мають забезпечувати дотримання вимог доступності для осіб з обмеженими фізичними можливостями та інших маломобільних груп населення;

4) встановлено таку додаткову підставу для відмови органу державного архітектурно-будівельного контролю у видачі сертифіката про прийняття в експлуатацію закінченого будівництвом об'єкта як невідповідність об'єкта проектній документації на будівництво такого об'єкта та/або вимогам будівельних норм, у тому числі щодо дотримання вимог, передбачених розділом щодо інженерно-технічних заходів цивільного захисту;

5) врегульовано джерела фінансування витрат, пов'язаних з утриманням у готовності до використання за призначенням захисних споруд цивільного захисту;

6) врегульовано строки приведення у готовність до прийому населення захисних споруд цивільного захисту, споруд подвійного призначення, найпростіших укриттів незалежно від форми власності у разі переведення єдиної державної системи цивільного захисту, її складових в режим підвищеної готовності, надзвичайної ситуації, надзвичайного стану та в особливий період;

7) передбачено істотні умови договору оренди захисної споруди цивільного захисту (її частини), яка перебуває у державній або комунальній власності, та підстави для його розірвання у односторонньому порядку;

8) уточнено перелік осіб, на яких покладається обов'язок із забезпечення пожежної безпеки під час проектування та забудови населених пунктів, будівництва будівель і споруд.

Реалізація норм Закону № 2486 розширить можливості державної системи цивільного захисту щодо убезпечення цивільного населення в умовах широкомасштабної війни.

Звичайно, з метою забезпечення реалізації Закону № 2486 було внесено зміни до постанови Кабінету Міністрів України від 10 березня 2017 №138 «Про деякі питання використання захисних споруд цивільного захисту» у частині внесення змін до Типового договору оренди захисних споруд цивільного захисту (*постанова Кабінету Міністрів України від 6 січня 2023 р. № 20*) та до Переліку об'єктів, проектна документація на будівництво яких повинна включати розділ інженерно-технічних заходів цивільного захисту, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 09 січня 2014 року № 6 (*постанова Кабінету Міністрів України від 3 січня 2023 р. № 4*).

У той же час на сьогодні лишається ряд інших неврегульованих питань, а також нормативно-правові акти, які потребують внесення змін у зв'язку з прийняттям Закону № 2486.

Зокрема удосконалення механізму впровадження інженерно-технічних заходів цивільного захисту у містобудівній та проектній документації під час планування та забудови території неможливо без прийняття законопроекту «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності у сфері містобудівної діяльності» (реєстр. № 5877), якими передбачено посилення відповідальності за недотримання вимог інженерно-технічних заходів цивільного захисту під час розроблення містобудівної документації, проектування, експертизи та будівництва об'єктів різного призначення.

Потребує розроблення таких проектів, як:

ДСТУ “Вимоги щодо розроблення розділу інженерно-технічних заходів цивільного захисту у містобудівній документації” як документу відкритого доступу (*на заміну ДСТУ-Н Б Б.1.1-19:2013 “Настанова з виконання розділу інженерно-технічних заходів цивільного захисту (цивільної оборони) у містобудівній документації на мирний час” та ДСТУ-Н Б Б.1.1:2013 “Настанова з виконання розділу інженерно-технічних заходів цивільного захисту (цивільної оборони) у містобудівній документації на особливий період”*);

внесення змін до ДСТУ 8773:2018 “Склад та зміст розділу інженерно-технічних заходів цивільного захисту в складі проектної документації на будівництво об’єктів”;

нової редакції ДБН В.1.2-4:2019 “Інженерно-технічні заходи цивільного захисту” як документу відкритого доступу.

ДБН “Склад та зміст розділу інженерно-технічних заходів цивільного захисту (цивільної оборони) у містобудівній документації” (*на заміну ДБН Б.1.1-5:2007 “Склад, зміст, порядок розроблення, погодження та затвердження розділу інженерно-технічних заходів цивільного захисту (цивільної оборони) у містобудівній документації” (перша та друга частини)*);

нового ДБН “Захисні споруди цивільного захисту” (*на заміну ДБН В.2.2-5-97 “Будинки і споруди. Захисні споруди цивільного захисту”*).

В зазначених проектах ДБН доцільно врахувати передовий світовий досвід із зазначеного питання та передбачити унормування технічних вимог до швидкоспоруджуваних захисних споруд, захищених просторів та первинних укриттів, як об’єктів будівництва.

Окрім того відповідно Закону України від 17.02.2022 року № 2081-ІХ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства з питань цивільного захисту» з 1 квітня 2023 року запроваджується обов’язкова експертиза проектної та містобудівної документації із питань інженерно-технічних заходів цивільного захисту.

З метою реалізації вимог цього Закону України потребує також внесення змін до Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників «Будівельні, монтажні та ремонтно-будівельні роботи»

стосовно унормування вимог до фахівців, які будуть здійснювати експертизу проектів будівництва щодо додержання нормативів з питань інженерно-технічних заходів цивільного захисту, а також розроблення відповідних програм підготовки зазначених експертів та організації їх навчання.

Отже, реалізація та дотримання норм Закону № 2486 забудовниками та розроблення нових підзаконних актів максимально сприятиме вжиттю заходів у сфері будівельної діяльності, пов'язаних із захистом населення від вибухів, вибухових хвиль, ураження небезпечними хімічними, радіоактивними і біологічно небезпечними речовинами.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення вимог цивільного захисту під час планування та забудови територій». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2486-20#Text> (дата звернення: 15.05.2023).

2. Проект Закону «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності у сфері містобудівної діяльності». Ресетр. №5877 від 01.09.2021. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/27591> (дата звернення: 15.05.2023).

3. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства з питань цивільного захисту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2081-20#Text> (дата звернення: 15.05.2023).

5. Підземний паркінг в умовах війни став нерухомістю подвійного призначення. URL: <http://surl.li/kcsmj> (дата звернення: 15.05.2023).